



פרשת פינחס

# צורה מעשה לתורה – פינחס

## בקנאו את קנאתי בתוכם... – האם הקב"ה מקנא?

פרשת פינחס פותחת באמירת דברי שבח מפי הקב"ה על פינחס, שבמסירות הנפש שלו "השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם". במעשהו, עצר פינחס את המגפה המשתוללת, שהספיקה להפיל עשרים וארבעה אלף חללים. יש מקום לשאול, באיזו קנאה מדובר? עד עכשיו נתקלנו בקנאה הבאה מצרות עין, בקנאה של איש לאשתו וכיו"ב. הקב"ה בכבודו ובעצמו מצהיר שמדובר בקנאתו שלו, ומה לקב"ה ולקנאה? האם מדובר חלילה בקנאה של בן-אנוש, שאם לא כן, כיצד יכול פינחס, לקנא את קנאתו של הקב"ה? ואם אנו עוסקים כבר בקנאה, האם מדובר במידה חיובית, כמצטייר מפעלו של פינחס או שמא בתכונה שלילית כמובא בפרקי אבות, "הקנאה והתאונה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם"? מה עומד בשורש הקנאה, ומדוע היא קרויה בשם זה?

אם נחפש אחר הקנאה הראשונה במקרא, נגלה אותה בסיפורם של קין והבל. הקנאה של קין בהבל, גורמת לקין לעמוד על הבל אחיו, ולהרוג אותו. השורש ק.נ.א אינו נזכר בסיפור זה, אך אנו רואים בקנאה את המניע לרצח. ומעניין שדווקא קין, הוא ה"קנאי" הראשון. מכיוון ששמו של אדם מרמז על מהותו, ננסה לחפש רמז למידת הקנאה, בשמו של קין. קין הוא ה"בן-אדם" (תרתי משמע) הראשון באנושות. כאשר חוה, חוזה את הלידה הראשונה ויולדת אותו, היא כל כך מתפעלת מהזכות שנפלה בחלקה, "ותאמר קניתי איש את ה'!" וקוראת לו קין, בהתאם. זו פעולת הקנין הראשונה הנזכרת בתורה, ולכן כמו צופנת בחובה את מהות הקנין, וזה המקום לשאול, מה ללידה ולקנין? מאוחר יותר, אנו מוצאים את סיפורו של מלכיצדק מלך שלם, המברך את אברם, "ברוך אברם לא-ל עליון קנה שמים וארץ". הכיצד? הרי הפסוק הראשון בתורה קובע, "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ", ואם כן כיצד וממי קנה אותם?

כאשר אדם אומר כיום, שהוא קנה חפץ כלשהו, אנו מבינים שהוא שילם, כדי לזכות בבעלות על אותו החפץ. גם קנינים מסוג זה, מופיעים במקרא לרוב. אך די בשתי פעולות הקנין שהבאנו לעיל, כדי להבין שמה שאנו קוראים לו כיום "קנין", אינו אלא נגזרת צרה, מפעולה רחבה ומקיפה יותר, הקרויה קנין בלשון הקודש. מהי אם כן פעולת הקנין, בלשון הקודש? מדובר בפעולה ש הקונה עושה, ובעקבותיה "נוצר" גם הקנין, חפץ או משהו אחר, שהופך להיות "שייך" לקונו. למעשה, קנין יכול לבוא לידי ביטוי גם בצורות אחרות (מקנין תמורת תשלום), שונות ומשונות. פעולת הקידושין למשל, בה האיש מקדש לו אישה, מוגדרת כקנין. אך גם יצירה של כלי חרס למשל, נחשבת כפעולה של קנין, אף שהיוצר אינו משלם מאומה בעבור הכלי. מהי איפוא פעולת הקנין? הקנייה היא יצירה של קשר רוחני בין הקונה, הקב"ה או אדם, ובין עצם אחר, הקרוי לכן גם בשם 'קנין' (של הקונה).

הרמה הגבוהה ביותר של קניין, היא בריאה או יצירה, לכן קרוי הקב"ה, "קנה שמים וארץ", ולכן רואה האדם את הקב"ה כקונו (ואף פונה אליו בתואר 'קוני'). לרמה דומה, ניתן לשייך את הלידה, תהליך שבו משלימה האם, כשותפה של הקב"ה, את תהליך הבריאה של יציר אנוש חדש, "קניתי איש את ה'". מה יש בה, בפעולת הקנין, מעבר לקבלת "בעלות", של הקונה על הקנין? כאשר פעולה של קנין נעשית כהלכה, יש בה מן הקדושה. כדי להמחיש את הצד הרוחני שבקנין, ניקח לדוגמא, סוג מיוחד של קנין, "קנין, מציאה". ההלכה קובעת מתי המוצא זוכה בבעלות על האבידה, ומתי עליו להשיב אותה לבעליה. ניתן לסכם בקצרה, שאם הבעלים של האבידה התייחסו מסיבות שונות, מהאפשרות שהאבידה תשוב לרשותו, אזי, הייאוש של המאבד, כמו מקנה למוצא את האבידה, והוא זוכה בה. היאוש, המוגדר בפנימיות, כשער הנמוך ביותר של הטומאה, כמו מנתק את "חבל" הקנין, שקישר את האבידה לבעליה, ומעתה יכול המוצא לקנותה לעצמו, לקשור אותה אליו בחבל חדש.

פעולת הקנין היא בלעדית ולכל קנין יש ברגע נתון, "קונה" מוגדר היטב. לכן, לא ניתן לעשות פעולת קנין חדשה על פי ההלכה, על קנין קיים, כל עוד לא הותר הקשר עם הקונה הקודם. הצגת הקנין בצורה זו, עשויה להבהיר את החומרה שבשימוש בחפץ גנוב או גזול. החפץ הגנוב, מצוי אומנם ברשותו הפיזית של הגנב, אך החפץ אסור (תרתי משמע) וקשור עדיין אל הבעלים ממנו נגנב. אין כל דרך להתיר את האסור, וממילא גם כל האורות הרוחניים, הטוב שבו, מקושרים ושמורים לקונה האמיתי. אכילה של פרי גנוב למשל, אינה מיטיבה עם האוכל, מכיוון שהאורות שבפרי אינם זמינים בעבורו, הם כאילו מצויים בתוך מעטפת אטומה, והדבר יכול רק להזיק לו (כמו דג המנסה לאכול את התולעת שבקצה החכה). לכן התורה קובעת, גם לטובתו של הגזלן, "והשיב את הגזלה אשר גזל".

כדי להבהיר את הדברים, בהקשר לפרשתנו, ניקח לדוגמא את קנין הקידושין. כאשר הזיווג אמיתי, מדובר בנשמה אחת, שהתחלקה לשתיים קודם שירדה לעולם הזה, חלקה האחד באיש והשני באישה. כאשר מאיר מזלם, האיש המחפש את אבדתו, זוכה ומוצא אותה, ואז החיבור ביניהם נפעל מחדש באמצעות הקידושין. ה"צינור" שנפתח ביניהם, מאפשר להם חיבור רוחני והפריה הדדית. אם נעלה לשורשה של פעולת הקנין, קנה, נוכל לגלות משפחה של פעלים "אחים", שיכולים לשפוך אור על מאפיינים שונים, הכרוכים במצבים שונים, בפעולת הקנין. אם ניקח את השורשים המסתיימים באותיות 'נה', נקבל שורשים כמו: בנה – המציין שפעולת הקנין בונה מסגרת חדשה, זנה – הזנות היא פעולה הפוכה, שכמו באה לחלל את קדושת הקנין. פנה – הפניית פנים הדדית וחיבור פנימי המונע פזילה לצדדים, שנה

– השינוי שחל בפנימיותו של הקנין, בהשפעתו של הקונה. אם ניקח את השורשים הפותחים באותיות 'קנ', נקבל לדוגמה שורש משמעותי מאוד, ממשפחת הכפולים - קנן – המייצג את מימוש הקנין בפעולתו של זוג ציפורים, הבונה לעצמו קן משותף. אך יש עוד שורש מיוחד הקשור בטבורו אל השורש ק.נ.ה, הלא הוא ק.נ.א.

אם הכל הולך למישרים אצל בני הזוג, מתוך אמונה שהזיווג שלהם משמיים, ניתן להעלותו למדרגות רוחניות גבוהות יותר, עד כדי הרגשה של ישות אחת ונשמה משותפת, "יְהִי לְבָשָׁר אֶחָד". רמז לכך ניתן למצוא באותיות השורש ק.נ.ה. כאשר אנו מסתכלים על מיקומן של האותיות, בסולם האלפבית, נחשבת האות 'א' לגבוהה שביניהן והאות 'ת' לנמוכה שבהן. אם ניקח את האותיות ק.נ.ה, ונעלה מכל אחת מהן, אל האות שמעליה בסולם, נקבל את השורש צ.מ.ד, בהתאמה. שורש זה מרמז לכך שהמרחק בין הבעל והאישה כמו קטן והולך, "וְדַבַּק בְּאִשְׁתּוֹ", והם הופכים להיות צָמֵד, ישות אחת, מתואמת בכל. וככל שהם מתקרבים זה לזו, כמו על פי חוקי הפיזיקה, כוח המשיכה שביניהם, גדל.

פעולת הקנין כמו מטביעה את חותמו הרוחני של הקונה, בקניינו, ויש כאן זיקה רוחנית הדדית, כפי שאומר הנביא ישעיהו "יָדַע שׁוֹר קִנְיָהוּ". ניתן לדמות את הקשר המיוחד, כתדר ייחודי של הקונה, המוטבע בקנינו, ובתדר זה מתבצעת ה"תקשורת" ביניהם. ניסיון לחבר את ה"כבל" של הקנין, לשקע של "קונה" אחר בפוטנציה, לא תצלח, בשל "התדר" השונה. הניסיון להחליף את קשר הקנין, בדרך לא כשרה, אינו חייב לבוא מצד גורם שלישי דווקא. הקנין עצמו, שאינו מודע בהכרח למהות החיבור שלו עם קונהו, עלול אף הוא לנסות "לשבור את הכלים" או ללכת ולרעות בשדות זרים, מתוך אמונה שמצפה לו קשר (קונה) "מפתה" אחר. הוא לא מודע לכך, שכל עוד קדושתו של הקנין הקודם בתוקף, לא ניתן ליצור קשר רוחני חלופי אמיתי. פעולה מסוג זה, מחללת את קדושתו של הקנין. הקנין עודנו בתוקף, אך הזרימה בקו המקשר נפגמת, ועלולה לגרום לנזק חמור, שלא ניתן יהיה לשוב ולתקנו.

וכאן נפתח צוהר לפעולת הקנאה, "אִישׁ אֶשֶׁר תַּעֲבֹר עָלָיו רוּחַ קִנְיָה וְקָנָה אֶת אִשְׁתּוֹ". כאשר הקונה, שאמור לפעול כל הזמן לחיזוק קשר הקנין, נוכח לדעת שחל רפיון בקשר, בחוזקו של הקן, וקיים חשש לחילול קדושת הקנין, עליו לקנא. וכדברי הכתב והקבלה בשם חז"ל, "אין אדם מקנא לאשתו אלא אם כן נכנס בו רוח טהרה". אם הקונה בסדר, הוא אמור להיות רגיש לרגשותיו של הקנין, ולחוש שמשוהו אינו כשורה. ומה הכוונה ב"לקנא לה"? השורש ק.נ.א מסתיים באות 'א', שמשמעותה גם אחד. עליו להבהיר לאשתו, שהקנין ביניהם הוא פעולה של איחוד, ושל קונה אחד בלבד, וכן את המשמעות החמורה של הפרת הקנין חלילה, על חילול הקדושה שכרוך בו. אם אינה רוצה בו עוד כקונה, הוא יכול להתיר את הקשר, לסלק את חותמו מהקנין, ע"י מתן גט, ובלשון הכתוב, "וְכָתַב לָהּ סֵפֶר פְּרִיִּיתָת", ספר שכורת את קשר הקנין, ומאפשר בעקבותיו פעולת חדשה של קניין, לגביה. אם היא רוצה בשימור הקנין, עליה להתרחק מנקודות תורפה ולהימנע מפעולות שעלולות להביא לקלקול. ניסיון לחבור לקונה אחר, כל עוד הקנין בתוקף, יגרום בנוסף לחילול קדושת הקנין, גם ל-נתק, להיפוך הסדר של האותיות קן ולהצבת תריס חוסם ביניהן. מדובר בנתק שלא ניתן יהיה לאחותו, בינה ובין בעלה וגם בינה ובין ה"קונה" החדש. היא תהיה אסורה לעולם, על שניהם. סוג זה של קנאה, הוא קנאה של הקונה לקניינו, הוא דואג לה, לשלמותו של הקנין ולהמשכיותו, ופועל גם לטובתה. הקנאה השלילית היא קנאה שמקורה בדרך כלל בצרות עין, קנאה במישהו, אך קצרה היריעה מלהתייחס אליה הפעם.

היחס שבין הקב"ה לעם ישראל, נמשל פעמים רבות, ליחס הקנין שבין בעל ורעייתו. הכל מתחיל ב"ויחל העם לזנות אֶל זָנוֹת מוֹאָב", זנות גשמית, המובילה לזנות רוחנית, ו"וַיִּצְמַד יִשְׂרָאֵל לְבַעַל פְּעֹר". נפרצת פרצה בקדושת הקנין שבין עם ישראל לקונו, הקב"ה, ומתחילה נהירה אחרי "אלוהים אחרים", עבודת אלילים. פִּינְחָס, המחובר על דרך הקדושה והטהרה אל קונו, חש את תחושת ה"נבגדות" של הקב"ה, ואת הסכנה המתרגשת לבוא על עם ישראל, הנתק שמתחיל להיווצר, והוא מחליט לקנא במקום הקב"ה. החיבור שלו אל הקב"ה כל כך חזק עד שהוא פועל כאילו הוא הקב"ה, או לפחות חלק ממנו, ידו הארוכה, אף שלא התבקש כלל. והוא מצליח להקדים את היווצרותו של ה-נתק ומצליח להפוך אותו לשורש ת.ק.נ, לתיקון המצב, לאיחוי ולחזרה אל המצב הקודם של הקן החם.

כגמול על מסירות נפשו, לקב"ה ולעם ישראל, לקנין המחבר אתם, ממנה אותו הקב"ה למשרת כהן, לתווך רשמי, המסייע בחיבור של עם ישראל לקונו. אך הוא זוכה למתנה נוספת וחשובה לא פחות, "הֲנִי נִתֵּן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם". זוהי מתנה מיוחדת במינה, שלא ניתנה לאיש מלבדו. ומה למתנה זו ולפינחס? שורשה של המילה שְׁלוֹם הוא ש.ל.מ מלשון שלמות. ופִּינְחָס בעצם מסר את נפשו על השכנת שְׁלוֹם בין עם ישראל ובין אלוקיו, שלמות של הקשר. לדברי חז"ל, במילה 'שְׁלוֹם' יש קדושה, מכיוון שהיא משמשת גם כאחד משמותיו של הקב"ה. יוצא אפוא שהקב"ה כמו נותן את עצמו לעם ישראל, באמצעותו ובזכותו של פינחס.

## דבר חסידות

עניין הדיבור הוא כידוע, הוצאת דבר ממצב של העלם (מחשבה) למצב של גילוי. הווי אומר, שהמדבר בשבחו ובמעלתו של חברו – מגלה בכך בעצם, את הטוב הגנוז בו. ולפעולה זו, נודעת השפעה חיובית וחשובה על אותו חבר. (ליקוטי שיחות – הרבי מליובאוויטש)

### שבת שלום ומבורך

ח / ח / ח / ח / ח

אם ברצונך לקבל את הגיליון במייל או במסרון, אנא פנה אל [hhananme@gmail.com](mailto:hhananme@gmail.com) או לטלפון 052-569-9691.